

62.

**A BUDAPESTI FERENCZ JÓZSEF
ORSZÁGOS
RABBIKÉPZŐ-INTÉZET**

ÉVKÖNYVE

AZ 1938/39. TANÉVRŐL

BUDAPEST, 1939.

**KIADJA AZ INTÉZET IGAZGATÓSÁGA
VIII. Rökk Szilárd-utca 26. Telefon 145-347.**

62.

**A BUDAPESTI FERENCZ JÓZSEF
ORSZÁGOS
RABBIKÉPZŐ-INTÉZET**

ÉVKÖNYVE

AZ 1938/39. TANÉVRŐL

**BUDAPEST, 1939.
KIADJA AZ INTÉZET IGAZGATÓSÁGA
VIII. Rökk Szilárd-utca 26. Telefon 145 - 347.**

OR - ZSÉ
Könyvtára

Felelős kiadó: Dr. Guttmann Mihály.
Neuwald Illés Utódai könyvnyomda, Bpest, VIII., Üllői-ut 48.

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára

Megemlékezés dr. Bacher Vilmosról

Elmondta: **Wertheimer Adolf**, a Vezérlőbizottság elnöke
az évzáró ünnepélyen.

Kedves Ifjuság!

Mint a vezérlőbizottság elnökének, meg kell ragadnom az alkalmat, hogy az őszinte hála, elismerés és köszönet virágaiból font koszorúval adózzak Bacher Vilmos emlékének. Elhunytának 25. évfordulója volt ebben az iskolai évben. Ha van férfi, akinek működése összeforrott az Országos Rabbiképzővel, ha van egyéniség, aki intézetünknek elindulásakor fényt és tekintélyt kölcsönzött, úgy ez a férfiú elsősorban Bacher Vilmos volt. Távol áll tőlem, hogy a másik két kiválóságnak, Bloch Mózesnek és dr. Kaufmann Dávidnak, akikkel együtt állt a Rabbiszeminárium bölcsőjénél, hervadhatalan érdemeit csorbítani akarnám. Ezt már csak azért sem tehetem, mert ezek az érdemek ékesen beszélnek önmagukért. Elsősorban mégis Bacher Vilmost kell kiemelnem, mert a három vezető személyiség között ő volt az egyedüli magyar és ezáltal az intézetre, melynek egyik fő hivatása a nemzeti érdekek szolgálata volt, rányomhatta a magyarság pecsétjét. Ő tanította a lelkészi pályára készülő ifjúságot a bibliai tudományoknak ugyszólván összességére. Ezt csak ő tehetette, aki a zsidó tudományoknak valóságos polihisztora volt. Olyan tudós volt ő, aki szellemi termékei sokaságával és minden munkájának világszerte elismert értékével a maga korának egész zsidó tudományos életére reányomta egyéni bélyegét. Mint laikus nem lehetek hivatva, hogy felőle értékmérő ítéletet mondjak, de hivatkozhatom ezen intézet néhai nagynevű rektorának dicsőemlékű Blau Lajosnak megállapítására. Ő Bacherről a következőket írta: «Dr. Bacher Vilmos nagy írástudó volt; a Bibliának és segédtudo-

mányainak az egész világon felekezeti különbség nélkül elismert legnagyobb ismerője. Irodalmi alkotásai mennyiségre és minőségre egyaránt vetekednek a legnagyobb tudósok alkotásaival; minden idők egyik legnagyobb zsidó tudósa volt.«

Iskolánk ezidőszerinti igazgatója tudományos szempontból részletesebben fogja ismertetni Bacher Vilmos jelentőségét. Nekem, mint a vezérlőbizottság jelenlegi elnökének, feladatomban csak az lehet, hogy kidomborítsam, milyen nagyszerű teljesítményeiért érzi magát a vezérlőbizottság Bacher Vilmos adósának.

Elsősorban ő tette munkásságával ezt az intézetet a nemzetközi zsidó tudomány gyújtópontjává és a magyar papi képzés messze földön ismert alma materévé.

Emléke minden időben az elismerés babérleveleitől körülövezetten marad meg az intézet történetében.

Bacher Vilmos elhunytának 25-ik évfordulójához.

Irta: **Dr. Guttmann Mihály.**

A Ferencz József Országos Rabbiképző intézet első theológiai tanárnemzedéke már jó néhány éve alussza síri álmát. Különböző időkben, különböző évtizedekben kísértük őket utolsó útjukra, és mégis jutott számukra egy közös, nevezetes évforduló, amidőn valamennyiük emléke fölszáll előttünk a kerek évszámoknak hódoló lel-künk titkos, misztikus hajlandósága nyomán. Az idei isko-laév nyújtja nekünk ezt a csodás időbeli csomópontot, ami-dőn intézetünk első nagy theológusainak kijár a külön-
emlékmécs. A legfiatalabb, Kaufmann Dávid, távozott el legelébb, 1899-ben. Annak most negyven éve. A legidősebb, Bloch Mózes, tíz évvel későbbben húnyt el. 30 éve tehát, hogy elkisértük őt nyugvó helyére. Végül mint utolsó tagja az első theológiai tanárnemzedéknek távozott el tőlünk Bacher Vilmos. Most van negyedszázados emlékéve.

Amidőn a zsidóságnak e három nagyja előtt hálás hódolattal hajtjuk meg magunkat, legyen szabad néhány percet időznöm Bacher Vilmosnál, ki a legtovább kitartott és a legkésőbb távozott el tőlünk. Már csak azért is, mert a legfrisebb emlékek természetszerűen az ő személyéhez fűződnek. A történelem szemüvegén át nézve mondhatjuk még azt is, hogy Bacher Vilmos, amint utólag kiderült, korszakot zárt le. Ő ugyanis tovább vezette a zsidó tudományt a huszadik század első évtizedén túl egészen addig a pontig, amidőn a világtörténet lezárta a nyugalmas békeidők majdnem félévszázados korát. Bacher Vilmos utolsó műve: »Tradition und Tradenten in den Schulen Palästinas und Babyloniens« megjelent 1914. június havában. Ezt a munkát Bacher maga rendezte sajtó alá, részben maga végezte az első korrekturát. Az előszót a boldogemlékű Blau Lajos írta, a tárgymutató elkészítése és sajtó alá rendezése nekem

jutott osztályrészül. Ezzel Bacher Vilmos tudományos munkássága a valóságban egészen a világháború kitöréséig terjed. Most van tehát negyedévszázada annak, hogy Bacher Vilmos tudományos működése után pontot tettünk. Sőt intézetünk 1913—1914. tanévről szóló értesítőjéhez még Bacher írta a tudományos mellékletet: »Rabbanan a tudósok agádája, adalék az anonymus agáda történetéhez« c. a. A címlapon csak annyi van: »Írta: Dr. Bacher Vilmos igazgató«. Még csak a néhai szócska sincs ottan, hogy a mester halálát jelezze.

*

Huszonöt év nem olyan távolság, mely legendák képzésének kedvezne. Ez Bachernál nem is képezne előnyt, nem nagyobbítaná alakját. Bacher Vilmos egyéniségében volt olyan ritka, megmagyarázhatlan lelki erő, melyet mélyebb gondolkodók érthetetlennek, mesésnek találtak már élete folyamán. Csodálatos, szinte emberfeletti volt különösen az ő páratlanul gazdag, pazar irodalmi működése, mely csak igen csekély kivétellel a tiszta tudománynak szólt. 60 éves jubileuma alkalmával összeállította Blau Lajos Bacher műveit és a 600-t meghaladó számhoz jutott. Pedig ezzel még nincsen befejezve egész irodalmi működése, mert Bacher még azután is írt, szinte halála napjáig. Bacher multja még túl rövid ahhoz, hogy mi e csodás tünemény hatása alól kivonhatnók magunkat bármily kételkedéssel. A tények valódisága még egészen friss, érinthetetlen. Nem fér hozzá a kritikának még leghalványabb árnyéka sem.

De azért van valami ebben a 25 évben, ami kitágítja perspektívánkat, látószögünket Bacher Vilmos felé. Van valami ebben a rövid korszakban is, ami másképp engedni látnunk, másképp értékelnünk a nagy mestert. Ez az aránylag rövid kis korszak rendkívül gazdag megrázó eseményekben. Ez a világtörténetnek egyik legviharosabb, legzordabb időszaka. Háborgásának világot megrendítő hullámverései legkeményebben hatottak ki a zsidó sorsra. Nekünk most többszörösen meg kell becsülnünk minden tudásbeli értéket, amit az emancipációs korszak zsidóságának hivatott férfiai nyugodt, áldást terjesztő tanházainkban megteremteni képesek voltak. Bacher Vilmos az elsők között van, akinek szellemi alkotásait nemcsak kegyeletes

szeretettel, hanem hálás köszönettel kell fogadnunk.

Vannak még közöttünk többen is, kik Bacher Vilmost látták, tán még közelebbről is ismerték. Ismerték megnyerő egyéniségét, jóságát, hozzáférhetőségét. Tudták róla, hogy rendkívül szorgalmas, hogy iskolában a tanítás és előadás, otthon pedig az íróasztal köti le. Aki ellátogatott hozzá, — különösen hallgatói vagy volt hallgatói — az ki volt téve annak a kérdésnek, hogy mivel foglalkozik, milyen tudományos kérdés áll nála előtérben stb. Ezek mind kétségkívül helyes megfigyelések és tapasztalatok, de csak apró, kis részleteket nyújtanak. Az egész Bacher testet öltött tudományos munkásságában. Műveiben van Bacher lelkének egész tartalma. Jelen megemlékezésemben nem rajzolhatom meg Bacher egész képét, egész egyéniségét, de meg akarom kísérelni, hogy néhány általános vonással mutassak rá a főbb mozzanatokra, melyek munkáiban egymásra találnak és összhangzatos egységet vittek be a tartalmilag annyira szerteágazó gazdag könyv- és cikksorozatába.

A szintézis nagyjában hármás célkitűzésből fonódik össze. A főcél Bacher elgondolásában az ősi zsidó vallás és ismeretanyag bemutatása volt. Bacher már tanszéke elfoglalása előtt tisztában volt azzal, hogy milyen ismeretanyagnak szentelje életét. Ő a zsidóság legősibb vallásformáit és hagyományainak reánk jutott emlékeit választotta tanulmányozása és kifejtése céljául. Nem vitatható el, hogy az említett anyag középpontjában a Szentírás áll, hiszen Bacher tanszékének főtárgya ugyancsak a Szentírás, de azért feltűnő, hogy Bacher soha szentírásmagyarázó tankönyvet nem írt. Ő ezt az élő szóra és tanítványainak, valamint hallgatóinak lejegyzéseire bízta. És a növendékek valóban nagy ügyszeretettel és gondossággal jegyezték nála. 32 évvel ezelőtt, midőn átvettem a Szentírás tantárgyainak egy részét, tudomásomra hozták Bachernek régi tanítványai, még olyanok is, kik más pályára léptek, hogy ők még őrzik fiókjukban Bacher jegyzeteit. Bachernak tehát volt megállapodott Szentírásmagyarázó rendszere. De kommentárt soha ki nem adott, és tudtommal kéziratái közt sem találtak ilyen munkát. Ahelyett arra fordította Bacher egész lelki erejét, hogy a Szentírást kísérő vagy a Szent-

írással kapcsolatos ősi zsidó hagyományokat bűvárkodása tárgyává tegye, elemeire bontsa és korok, szerzők, valamint tartalmi kategóriák szerint rendezze. Így került feldolgozásra az egész agádikus irodalom 6 kötetben és 2 pótkötetben. Ez természetesen sokkal több, mint amennyit egy kommentártól várni lehet; ez nem kevesebb, mint megrajzolása egy régi letűnt világnak, — a bibliai kor és az utána következő évezred gazdag életének. — Rövid pár szóba foglalva: ez Bachernak nagy Agáda-műve. Első kötete megjelent tanári működése első évében. Utolsó két kötete (a pótkötetek) halála évében kerültek sajtó alá. E nagy műnek szakszerinti ismertetését nem engedhetjük meg magunknak e rövid előadás keretében, de néhány szóval még meg fogunk róla emlékezni későbbben. Itt csak annyit, hogy e nagyszabású munka geneziséhez hozzátartozik, hogy Bacher a zsidó hagyományokon keresztül akarta szemlélni a Szentírást. Meg akarta ismerni és ismertetni azokat az ősi életformákat, melyek legközelebb voltak a Bibliához. Ez neki annyira sikerült, mint senki másnak ő előtté.

Bachernak rajongó szeretetéből a Szentírás ősi anyagköre, hagyományvilága és nyelvi, valamint bölcséleti kincsei iránt, adódott számára szinte önként egy másik nagy munkakör, az ókor fordítói és értelmezői figyelembevételé, nemkülönben a zsidó középkor grammatikusai és bölcsészei szentírástudományi elemeinek feldolgozása és rendszerbefoglalása. Ez az igen bonyolódott, széles tudományág már benne volt Bacher munkatervében pályája elején. 1871-ben és a rákövetkező években kiadott a boroszlói Monatsschriftben több dolgozatot a targumról. Nagyobb kritikai dolgozat ugyancsak a targumról jelenik meg 1874-ben a ZDMG-ban (28. k. v. ö. még u. o. 29. k.). Ábrahám Ibn Ezra kommentárjára vonatkozó műveinek sorozatát már 1876-ban kezdte meg, pontosabban 1875-ben. Mert a munka, melyre itt gondolok: »Abraham Ibn Esra's Einleitung zu seinem Pentateuch-Commentar, als Beitrag zur Geschichte der Bibelexegese beleuchtet« a bécsi cs. tud. akadémia nyelvtörténeti szakosztálya adta ki közlönyének 1875. decemberi füzetében.

Igy vagyunk különben a midrással is. Kisebb közlemé-

nyeket ő már tanszéke elfoglalása előtt bocsátott közre (v. ö. a már említett bibliográfiája 10, 15, 42, 50. számait). Ebből az egyidejűségből megállapítható, hogy Bacher előre megállapított munkaterv szerint jár el. Ebben a munkatervben benne volt a Szentíráshoz tartozó zsidó ókor és középkor.

Bacher encyklopédikus munkatervezetéből érthető némileg, legalább részben, irodalmi működésének nagy gazdagsága is. Bachernak soha nem fogyott ki a munkája, soha nem volt zavarban témaválasztás tekintetében. Mihelyt kész volt az egyik cikk, vagy munka, már is következett munkaterve belső logikája szerint egy további cikk, egy további fejezet. Mert az előzetesen kidolgozott munkarendnek meg volt a maga szaktartalmi rendszere is, melynek egységes törvényszerűsége, az egész területet átfogó gondolkodási formaalapja biztos utat nyitott a szerzőnek élete végéig. Megemlítem röviden még azt is, hogy a huszas években tanúja voltam egy tudományos értekezésnek, amelyen fontolóra vették az anonym agáda részletes kidolgozását. Ezt ugyanis Bacher már nem írhatta meg. Utolsó értesítőjében csak egy vázlatszerű részletet adott ki. A tanácskozáson túl nem juthattunk. Nem akadt akkor sem, azóta sem egy új Bacher, ki ezt a hiányt pótolta volna.

Bacher Vilmos irodalmi működésének területén kiemagaslak egy fénypont, mely nekünk a legbecsesebb és ez az IMIT bibliafordítása, mely Bacher szerkesztése alatt jelent meg. Ez tisztán és kizárólagosan a miénk, a magyar zsidóságé. A fordítás történetét megírta Blau Lajos (Bacher Vilmos élete és működése 159—169). Itt csak egy észrevételre szorítkozom, arra, hogy Bacher bibliafordítása szervesen beleilleszkedik az ő nagyszabású irodalmi munkásságába. Megfelel nemcsak az ő bibliaszeretetének, hanem az ősi zsidó felfogásnak is. A Biblia rendeltetéséhez tartozik, hogy a nép legszélesebb rétegei megértsék. A héber eredeti mellett szerepelt mindig a fordítás is. Bacher bibliafordítása nagy tettnek minősítendő. Ezt az a ténykörülmeny is mutatja, hogy Bacher előtt is indultak meg bibliafordítási kísérletek, de egészen a megvalósulásig nem juthattak el.

Nem hagyhatom megemlítés nélkül két más nagysza-

bású alkotását, melyek szintén a magyar zsidóságnak nagyértékű szellemi birtokához tartoznak, a M. Zs. Sz-t és az IMIT-ot, külön kihangsúlyozva annak Évkönyveit és kiadványait. Mindkettőnek létrejötte, megtestesítése és tartalmi kialakítása körül Bachernak oly érdemei vannak, hogy ezekért külön kegyeletes hála, külön szeretetteljes megemlékezés illeti meg az egész magyar zsidóság részéről. Bacher itt nemcsak kereteket teremtett, hanem jó része van a tartalomban is.

A másik célról, mely vezércsillagként lebegett Bacher előtt tudományos működése egész pályáján, a tudományosság volt, még pedig annak kiszélesítése univerzális alapon, ami theologiai téren rendkívül becses. Bachernak szokását, hogy minden tételéhez vagy különösebb exegetikai kifejtéséhez több utalást és párhuzamot idézzen, mi annak idején, legalább kezdetben, tulzott alaposságnak minősítettük. Pedig az nem volt más, mint az igazság keresése a módszeres összehasonlítás bizonyító fényénél. Bacher műveiben az összehasonlítás nagy szerephez jut. Ő a belső irodalmon kívül tág teret nyit a külső irodalom párhuzamainak is. Az összehasonlító eljárás nagyban emeli műveinek értékét külföldön is és a zsidóság körein kívül is. A szakemberek szívesen fordulnak Bacherhez, mert megtalálják nála a kívánt felvilágosítást a kívánt kritikai tudnivalókkal.

É tények megállapítását külön kell hangsúlyoznom, mert bizonyos élményeim vannak e téren, bizonyos kérdések merültek fel, amelyekre csak az utóbbi 25 év adta meg a helyes magyarázatot, a helyes feleletet. Diák voltam még, amidőn bizonyos körökben azt hangoztatták, hogy Bacher agádikus műveinek főérdemét és értékét abban kell látni, hogy Bacher nagy filológiai tehetség volt, ügyes fordítói készséggel ültette át héberből, aramból és más sémi nyelvekből az agádikus elemeket magyar és német nyelvre. Abból elsősorban az következne, hogy Bachernak csak nagyon kevés mondanivalója lett volna azok számára, kik a midrás-műveket eredetiben olvassák. Azóta megcáfolta ezt többszörösen a való élet. Bacher agádikus művét lefordították azóta héber nyelvre Jeruzsálemben és megjelent most már második kiadásban. Megemlékezésre méltó,

hogy Bacher Agádája a Dwirban, Bialik könyvkiadó vállalatában jelent meg, holott Bialik maga is alaposan feldolgozta és kiadta az agádát több kötetben ugyancsak héberül, és a két munka elkél egymás mellett, egyik sem fölösleges: Bialik Agádája a nép könyve, Bacher Agádája a kutató tudós igényeinek felel meg. Ma tehát olyan tudósok használják Bachert, akik jól értik az eredeti forrásokat, de nem értik a magyar vagy német Bachert, tehát épen a héber szaktudósok számára készült a héber Bacher. Mondanom sem kell, hogy más munkáit is fordítgatják héberre. Külön kiemelendő Bachernak két kötetes műve a zsidó hagyományos irodalom exegetikai műszavairól. (Die exegetische Terminologie der jüdischen Traditionsliteratur, héberül ערני מדרש). Bacher Vilmosnak irányában és módjában, a tárgyi igazság keresésében rejlik az az erő, mely maradandó és általános értéket kölcsönzött műveinek.

Az »általános« jelzőnél meg kell állnunk egy pillanatra. Mert ez vezet rá a legfontosabb tulajdonságra, mely Bacher műveit jellemzi. Bachernek célkitűzése volt elejétől végig, hogy minden szaktudós megértse, tárgyilagosnak, szigorúan tudományosnak találja kifejtéseit, zsidó és nem-zsidó egyaránt. Azokat az ősforrásokat, amelyeket Bacher megnyitott a modern tudománynak, úgy tárta fel, hogy mindenki bizalommal meríthessen belőle. Agádikus művét nagyrabecsülte a nemzsidó világ is, gyakran használták keresztény theológusok is. Bacher azon ritka zsidó tudósok sorába tartozott, kiket a nemzsidó világ szívesen fogadott; szívesen fogadta közleményeit kimondottan theologiai és egyéb tudományos folyóirataikban. A theologiai folyóiratok közül kiemelendő a Theologische Literaturzeitung és a Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft, ahol a leggyakrabban írt, kevésbé gyakran találkoztunk vele a Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft-ban. A világi folyóiratok közül a következőket emeljük ki: Orientalistische Literaturzeitung, Zeitschrift der Deutsch-Morgenländischen Gesellschaft, Deutsche Literaturzeitung. Ezekben a folyóiratokban, különösen az utóbbi kettőben gyakran írt. Említésre méltók még a következő folyóiratok: Keleti Szemle, Revue Orientale, Göttingische Gelehrte Anzeigen, Journal of the Royal Asiatic

Society, Magazin für Literatur des Auslandes, Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes.

Igen nevezetes szerep jutott Bachernek a könyvbírálat terén. Ez egy hosszabb fejezet, melynek behatóbb kifejtése áttörné e cikk kereteit. Itt csak röviden megemlítjük, hogy Bacherhez korának majdnem minden nevezetes bibliatudományi és a sémi filológiához tartozó munkával fordultak megbírálat vagy ismertetés végett. A megbeszélések jelentékeny része nemzsidó művekre vonatkozik. Ebben kifejezésre jut nemcsak Bacher készsége, hogy mély szak tudását és tájékoztató képességét nemzsidó termékek tudományos és irodalmi értékelésének és ismertetésének szolgálatába is állítsa, de azon felül megnyilatkozik benne a szerzők, valamint a nemzsidó folyóiratok részéről olyan mérvű bizalom Bacher részrehajlatlan tudománya és igazságszeretete iránt, amilyenre nem sok példa van. Most a negyedévszázados visszaemlékezés napján igen jól esik látnunk, milyen kölcsönös megértés, milyen szellemi összhangzat hatotta át Bacher korában a tudományos világ nagyjait.

A következőkben feltüntetjük az ismertebb keresztény tudósok neveit, kiknek munkáit Bacher ismertette és bírálta. A zárjelben adott számok Blau bibliográfiai lajstromára vonatkoznak.

Aicher Georg, r. kath. theológus, egyet. tanár (543).

Beer Georg, ev. theol. egyet. tanár (588).

Bischoff Erich, ev. theol. (337, 470, 548).

Cowley Artur Ernest, angol hebraista (535).

Dalman Gustaf, ev. theol., igazgatója a »Gustaf Dalman-Institut für Palästina-Wissenschaft«-nak (265, 301).

Driver Samuel Rolles, angol theológus, az oxfordi New College tanára, megh. 1914. (54).

Fiebig Pál, ev. theol., pásztor és egyet. tanár (513, 521, 536).

Herford R. Travers, angol tudós, az egyesült unitáriusok elnöke (463).

Kahle Pál, sémi nyelvész, pásztor, egyet. tanár (489).

König Eduard, ev. theol. egyet. tanár (404).

Robinson S. angol tudós (82).

Siegfried Károly, ev. theol. pásztor és tanár (88).

Smend Rudolf, ev. theol. tanár (284).

Strack Hermann L., ev. theol. tanár (62, 74, 88, 246, 444, 598).

Wünsche Karl August, ev. theol., tanár (107, 111, 559, 601, 606).

Ezekon kívül vannak mások, kiknek nevei kevésbé ismeretesek a theológiai világban, részben olyanok, akik nem is theológusok, kiknek dolgozatait Bacher valamely oknál fogva ismerteti. Ilyenek: Brederik (517), Golz Bogumil (20), Gossel J. (560), Graf G. (505), Krüger P. (545), Lorge M. (574), Mook (39), Praetorius Ferenc (345, 379), Robinson S. (82), Techen (553), Twesten Karl (33), Wright W. A. (515).

A kép kiegészítésére legyen szabad megemlíteni, hogy Bachert több ízben a távolabbi külföld is igénybevette, különösen encyclopédikus munkáknál. Ki kell emelni a nagy angol-zsidó encyclopédiát (Jewish Encyclopedia), melynek egyik szakszerkesztője Bacher volt és több neves keresztény tudós cikkeinek is helyt adott. Keresztény részről a Hastings-féle bibliai encyclopédia (A Dictionary of the Bible) említendő, mely több cikket osztott be Bachernek. Tevékeny részt vett az ismert gyűjteményes munkában »Die jüdische Literatur seit Abschluss des Kanons«, mely a 90-es években indult meg és melynek egyik főszerkesztője Wünsche volt.

*

Bacher irodalmi munkásságának univerzális jellege valóban jellemző Bacherra, de nem kevésbé jellemző korára. A negyedévszázados visszaemlékezésben semmisem emelkedik ki oly jellegzetesen, mint a tudományok kiépítésében tanúsított egyetemes részesedésnek ez a bensőséges humanisztikus összetartása, melynek Bacher egyik legkiemelkedőbb képviselője.

De most is azzal a régi midrásszóval zárhatom be a megemlékezés szavait mind 25 évvel ezelőtt: **אתה שוכב ואין אתה מת** (Gen. r. 96, 4.) Te csak pihenni tértél őseidhez, de meg nem haltál. Bacher lelke ama nagy őseinkhez emelkedett, kiknek szent igéit magyarázta és fejtegette **במעלות קדושים וטהורים כיוהר הרקיע מודרים**. Bacher lelke és emlékezete összeforrt azokkal a nagyokkal és szentekkel, kik a

történet minden korát túl fogják élni, Jezsájással és a biblia más átszellemült alakjával, kiknek tüzes szavait senki nálánál jobban nem értette; a tannaiták és amórák nagy gyülekezetével, kiknek tanait és etikáját kifejtette, tanította és követte, Ibn Ezra, Abulwalid és Maimonides halhatatlan neveivel. Velük együtt fog élni Bacher Vilmos emléke is. Nevét őrizni fogja a Ferencz József Országos Rabbiképző Intézet, melynek 36 éven át tanára, majd igazgatója volt, számos tanítványnemzedéke és híve. Őrizni fogja a Magyar Zsidó Szemle, az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat, a zsidó tudásnak és vallásos érzés istápolásának eme meg-hitt két helye és központja, melyekben Bacher beplántálta és hűségesen ápolta a hitet és tudást. Úgy legyen!*

* Megjelenik az Imit 1939. Évkönyvében.

Iskolánk multja.

A magyar országgyűlés alsó táblája már 1844 szeptember 27-én elhatározta egy központi rabbiképző intézet felállítását.* E határozathoz a főrendek is hozzájárultak. A szabadságharc leverése után Haynau a magyar zsidókra a szabadságharcban való részvételükért 2,300.000 forintnyi hadisarcot vetett ki. E hadisarcot 1850-ben I. Ferenc József elengedte ugyan, de kötelezte a magyar zsidókat, hogy 1 millió forintot fizessenek egy alapra. Ennek az alapnak az volt a rendeltetése, hogy belőle a magyarországi zsidó iskolaügyet rendezzék.** A király öfelsége 1873-ban elrendelte, hogy az alapból országos rabbiképző intézetet állítsanak fel. Az épület Kolbenheyer építész tervei szerint a Rökk Szilárd-utca és Bérkocsis-utca sarkán lévő telken 1877-ben elkészült. Az ünnepélyes megnyitás október hó 4-én Tisza Kálmán miniszterelnöknek, Trefort Ágoston miniszternek, a főrendiház és képviselőház elnökének, a hazai és külföldi theológiai főiskolák képviselőinek jelenlétében történt. Ugyanez év november 15-én I. Ferenc József király a már működésben lévő iskolát látogatásával tüntette ki.

Az első évben az alsó tanfolyamnak I. és II. osztálya (25 tanulóval) és a felső tanfolyam I. évfolyama nyílt meg (6 hallgatóval). Azóta az iskola 1919 májusáig megszakítás nélkül működött. A tanácsköztársaság idején az akkori népbiztosság az iskolát megszüntette. Minthogy azonban a tanácsköztársaság még az év augusztusában megszűnt, szeptemberben újra folytathatta az iskola működését.

* 1833—44. m. országgyűlések Irásai. IV. kötet 302. s. a.

** Ezt az »Orsz. izr. iskolaalap«-ot a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium kezeli.

Az intézet elszéledt növendékei teljes bizonytalanságban voltak az intézet jövőjét illetőleg. Jelentékeny részük megszállt területről való volt és így 1919 szeptemberében mindössze 21 tanuló és 5 hallgató iratkozott be. Azóta a növendékek száma állandóan emelkedett és az utóbbi években átlag 55 tanuló és 50 hallgató látogatta az intézetet.

Az intézet eddigi vezetői, illetve igazgatói: Bloch Mózes (1877—1907), Dr. Bacher Vilmos (1907—1913), Dr. Blau Lajos (1913—1931) és Dr. Guttman Mihály (1933).

Volt tanárai: Ábrahámshon Manó, Balogh Ármin, Dr. Bánóczi József, Dr. Barta Mór, Bein Károly, Dr. Blau Lajos, Dr. Bloch Henrik, Bloch Mózes, Brill S. Lőw, Dr. Déri Zsigmond, Dückstein Zoltán, Deutsch Henrik, Endrei Gerson, Dr. Edelstein Bertalan, Feldmann Mózes, Dr. Fodor Henrik, Friedmann Bernát, Dr. Gedő Simon, Dr. Goldziher Ignác, Dr. Heller Bernát, Holics Ödön, Kallós Ede, Dr. Kaufmann Dávid, Kertész Dezső, Kertész Ármin, Dr. Klein Miksa, Dr. Kohlbach Bertalan, Dr. Kohn Sámuel, Kont Gyula, Lazarus Adolf, Dr. Medvei Elemér, Perényi Tivadar, Radó Antal, Rados Gyula, Dr. Reich Lajos, Róna Ármin, Selényi Pál, Schill Salamon, Dr. Sós Ernő, Stroke Henrik, Szántó Ármin, Dr. Venetianer Lajos, Dr. Waldapfel Imre, Dr. Weisz Miksa, Wirth Kálmán.

Az intézetünk történetét megírták:

1. Bánóczi József: Az Országos Rabbiképző Intézet első évtizedének története 1887.

2. Schill Salamon: A Budapesti Országos Rabbiképző Intézet története 1896.

3. Blau Lajos: Adalékok a Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet történetéhez 1917.

4. Dr. Blau Lajos és Dr. Klein Miksa: Emlékkönyv a Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet 50 éves jubileumára I. kötet 1927.

5. Wertheimer Adolf, Guttman Mihály, Löwinger Sámuel és Guttman Henrik: A Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet jubileuma. 1937.

Intézetünk az 1938 – 1939. iskolaévben.

Megalakulás. Az augusztus 31-én megtartott alakuló ülésen a tanári kar jegyzőnek Hausbrunner Vilmost, helyettesének Dr. Löwinger Sámuelét választotta; a tanári karnak a vezérlőbizottságban való képviselőjével Dr. Csetényi Imrét bízta meg. A Gyorsírókör vezető-tanári tisztjét Dr. Csetényi Imre, az Önképzőkörét Dr. Graf András, a Sportkörét Perényi Tivadar vállalta. Az internátus vezetésével Dr. Löwinger Sámuelét bízta meg. A menza ügyeinek vezetését Hausbrunner Vilmosra bízta. Könyvtárnoknak Dr. Löwinger Sámuelét választotta. A történelmi részt Dr. Csetényi Imre, az irodalmi részt Dr. Waldapfel József tanárok vállalták.

A javító és felvételi vizsgálatok aug. 31-én, szept. 1 és 2-án voltak. A tanítás szeptember 5-én kezdődött.

Dr. Büchler Adolf. Nagy veszteség érte iskolánkat és az egész zsidó tudományt a londoni Jews' College elnökének 1939. február 19-én bekövetkezett halálával. Dr. Büchler Adolf született Prjekopa-községben (Turócz-vm.) 1867. XI. 19-én. Tizennégy éves korában lépett iskolánkba és 25 éves korában kapta meg a rabbioklevelet. (1892.) A következő évben már a bécsi Israelit.-Theol. Lehranstalt-nak, 1905-ben a londoni Jews' College-nek lett tanára, 1908-ban ez utóbbinak igazgatója. 1895-ben jelent meg Bécsben első nagyobb műve: «Die Priester und der Cultus im letzten Jahrzehnt des Jer. Tempels.» 1902-ben «Das Synhedrion in Jerusalem und das grosse Bethdin in der Quaderkammer des Jer. Tempels.» 1906-ban «Der galiäische Am-ha 'Arez des zweiten Jahrhunderts.» 1908-ban a «The political and social leaders of Sepphoris in the second and third centuries» (London). 1912-ben a «The economic conditions of Judaea after the destruction of the second temple» (London) és 1922-ben a «Types of Jewish Palest. Piety from 70 B. C. E. to 70 C. E.» (London.) Utolsó nagyszabású műve »Studies in Sin and Atonement« a zsidó etikának egyik legkiválóbb alkotása.

E fő művein kívül több más műve és igen sok dolgozata jelent meg az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat

évkönyveiben, a »Jewisch Quartely Review«-ben, a »Revue des Etudes Juives«-ben, és a »Monatschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums«-ban.

Legfőképen időszámításunk első három évszázadának történetével, illetőleg az erre vonatkozó kutatásokkal foglalkozott.

Dr. Hevesi Simon kitüntetése. New-Yorki tartózkodása alkalmából az ottani The Jewish Theological Seminary of America Doctor of Hebrew Letters honoris causa (a héber tudományok tiszteletbeli doktora) címével tisztelte meg.

Az új tanterv. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 1938. évi május hó 25-én 109.646/1938. IX. sz. a. kelt rendeletével kiadott tanterv az 1939/40. isk. évben a gimnáziumok ötödik osztályában is életbe lép. Az eddig érvényben volt tantervünket tehát át kellett dolgoznunk. A javasolt új tantervet f. é. április hó 6-án felterjesztettük a nm. miniszter urhoz. Reméljük, hogy a jóváhagyás az új tanév kezdetéig leérkezik és az első osztályban már a szerint fogunk tanítani.

Az állami főfelügyeleti jog gyakorlásával megbízott tanker. főigazgató nevében Oberle József tanügyi tanácsos március 20., 21 és 23-án látogatta meg az intézetet, megvizsgálta az ügyvezetést és azt rendben találta. Minden osztályban minden tanár tanítását meghallgatta. A március 24-én megtartott értekezleteken értékes útbaigazításokat adott és teljes megelégedését fejezte ki a tapasztaltakon. Dr. Horváth Endre egy. m. tanár görög nyelvi és Dr. Vajthó László egy. m. tanár magyar nyelvi szakfelügyelő több órán át figyelték a tanítás menetét.

Változás a tanári testületben. Dr. Hevesi Simon lemondott homiletikai előadásáról. A teológiai tanári kar előterjesztésére a Vezérlőbizottság elnöksége Hevesi Ferenc dr. pesti rabbit bízta meg a homiletika előadásával.

Az egészségi állapot kielégítő volt. Az iskolai fogorvosi intézmény működése óta a fog és szájegészségi viszonyok megjavultak. A rossz fogazattal bíró tanulók száma 40%-al csökkent. A kezelések — fogtömések és foghúzások száma 178 volt. Ily módon a tanulók a szájhigiénia szempontjából állandóan ellenőrzés alatt voltak.

Légoltalmi előadások. A Vallás- és közoktatásügyi miniszternek a honvédelmi miniszter 996/el. O. L. P. 1938. sz. a. kelt rendeletét közlő felhívása értelmében az igazgatóság Hausbrunner Vilmos fizika tanárt, volt front-harcos főhadnagyot megbízta a légoltalmi alapismereteknek a hallgatók számára való előadásával. Hausbrunner az előadásokat még az első félévben megtartotta.

Leventeoktatás. A vezérlőbizottság megbízásából Perényi Tivadar okl. testnevelési tanár leventeoktatásban részesítette az egész iskolaéven át a felső tanfolyam hallgatóit heti 2 órában.

Pedagógiai és továbbképző tanfolyam. Intézetünk Szabályzatának »Magyarázatok a teológiai tantervhez« című fejezete 5. pontjának 6. bekezdése szerint a hallgatókat a hitoktatás módszertanával meg kell ismertetni gyakorlati alapon. A hallgatóknak V. éves korukban hospitálniuk kell gyakorlott hittanárok óráin. A vezérlőbizottság a hittanári képzésnek ezt a módját nem találta kielégítőnek, s azért megbízta az igazgatót, hogy megfelelő szakemberek bevonásával külön pedagógiai tanfolyamot rendezzen, hogy az intézetből kikerülő rabbik, mint hittanárok, a mai kor pedagógiai elvei alapján taníthassák az ifjúságot. A tanfolyam egyúttal továbbképző tanfolyam is már működésben lévő fiatalabb hitoktatók számára. Az igazgató elnöksége alatt egy bizottság az alább közlendő előadásokban állapodott meg. Az igazgatóság hálás köszönetét fejezi ki Dr. Szemere Samu tanügyi főtanácsos, Dr. Kohn Zoltán és dr. Cseh Arnold tanár uraknak, azért a hathatós támogatásukért, amellyel a tanfolyam előkészítésében és vezetésében segítségére voltak. Dr. Kohn Zoltán tanfelügyelő úr külön minta-tanítási sorozatot rendezett a hitközség iskoláiban, amely előadásokhoz fűződő megbeszélések nagymértékben előmozdították a hallgatók pedagógiai képzését.

A következő előadások tartottak:

Az előadó neve	Az előadás címe	Az előadó neve	Az előadás címe
Dr. Guttmann Mihály	A) Pedagógia A zsidó vallás alapfogalmai	Dr. Kohn Zoltán	Egy vallástani probléma tárgyalása különböző fokokon
Dr. Csech Arnold	Pedagógiai alapfogalmak	Dr. Pásztor József	Szociális pedagógia
Dr. Csech Arnold	Egy óra a munkaiskolában	Dr. Vidor Pál	Hitoktatás és cserkészlet
Dr. Benoschtszky Imre	Mit adjunk útravalóul az érettségiző ifjunak	Dr. Bakonyi László	B) Hitközségi ügykezelés A magyar zsidóság szervezete
Dr. Fényes Mór	Imakönyv és ifjúsági istentisztelet	Dr. Endrei Henrik	A Chevra Kadisák szerepe a hitéletben
Dr. Fényes Mór	A liturgia tanításának módszere	Dr. Munkácsi Ernő	A magyar zsidók közjogának jelentősége
Dr. Havas Manó	A hit- és erkölcsstan anyaga	Dr. Friedmann Dónes	C) Gyakorlati lelkészkedés A rabbik szerepe a liturgiai élet irányításában
Dr. Kálmán Ödön	Hogyan ismertessük a hagyományos irodalmat?	Dr. Kálmán Ödön	Rabbinikus döntvények a modern rabbi működésével kapcsolatban
Dr. Kandel Sámuel	A Biblia, a héber nyelv és a bibliai történet tanításának módszere		
Dr. Kohn Zoltán	A hit- és erkölcsstan tanításának célja		

Iskolai ünnepélyek. (L. Önképzőkör.)

Kirándulások. A tanulók május 7-én és 8-án Dr. Turán Pál és Dr. Waldapfel József tanárok vezetésével a Mátrába rándultak ki. A felső tanfolyam hallgatói május 7-én Dr. Löwinger és Dr. Guttmann tanárok vezetésével Visegrádon voltak.

Érettségi vizsgálatok. Héber érettségi vizsgálatra jelentkezett az V. osztály 13 tanulója és 5 másutt érettségizett jelölt. Az írásbeli vizsgálaton a vezérlőbizottság elnöksége által kijelölt következő tételt kellett kidolgozni:

עבדה זרה ואמנת היחוד במ' ישעיהו.

A szóbeli vizsgálat május hó 11-én és 12-én volt dr. Kiss Arnold budai vezető-főrabbi, vezérlőbizottsági tag, elnöklete alatt.

A gimnáziumi tárgyakból május hó 15., 16., 17. és 18-án voltak az írásbeli vizsgálatok. Tételek:

A magyar nyelv- és irodalomból a) Eötvös József és Kemény Zsigmond regényeinek nőalakjai, b) A fizika tanulásnak célja és haszna.

A német nyelv- és irodalomból: Az ember tragédiája és Faust. (Fordítás.)

A latin nyelv- és irodalomból: Cicero: Tusc. disp. XXIII.

A görög nyelv- és irodalomból: Xenophon: Anabasis IV. 5.

A szóbeli vizsgálatot 1-én és 2-án tartottuk meg. Elnök: dr. Várady Zoltán gimnáziumi igazgató. Jelesen érett: 2, jól 4, érett 6. Javítóvizsgálatra utasított 1.

A rabbivizsgálatokat február 22-től február 28-ig tartottuk. Házi dolgozatuk és zárthelyi írásbeli vizsgálatuk alapján szóbeli vizsgálatra bocsáttattak: Dr. Jólesz Károly, Dr. Klein Miklós, Dr. Schönfeld Miklós, Dr. Soltész Elek, Dr. Szabó Ödön, Dr. Vajda István. A vizsgálóbizottság elnöke dr. Hevesi Simon pesti vezető-főrabbi, tagjai dr. Kiss Arnold budai vezető-főrabbi, dr. Guttmann Mihály igazgató, dr. Fischer Gyula, dr. Hoffer Ármin, dr. Löwinger Sámuel. A megtartott avatóünnepségen dr. Hevesi Simon avatóbeszéddel avatta fel és áldotta meg a jelölteket. Ezek nevében dr. Klein Miklós mondott köszönetet.

Végzett növendékeink közül Dr. Rosenzweig Rezső Békésen lett rabbi, dr. Jólesz Károly hittanár Nyiregyházán. Bakonyi József hallgatónk a munkácsi izr. gimnáziumban kapott megbízást a héber tantárgyak ellátására. Dr. Silberstein Adolf siklói főrabbi hódmezővásárhelyi főrabbi lett. Dr. Vajda Istvánt a nagyváradai hitközség választotta meg rabbijává. Dr. Schönfeld Miklóst pedig az aradi hitközség hitoktatójává választotta meg.

Jutalmak. A Dr. Bacher Vilmosné-alapítvány kamatait Hajós György, a Mahler Ede és neje alapítvány kamatait Vogel Majer, a Goldschmied-alapítvány idei kamatait 200 pengőt Róth Ernő, a Lázár Lipót-félét Herczog Sándor hallgató, a Bánóczi-félét Moskovits Mihály, a Gara Emil-félét Szirtes László, a 40 éves barátság-félét Ábrahám

József, a dr. Hevesi Simon-félét Klein Tibor, a Herczog-félét Schmideg József, a Klein Miksa-félét Stern Miklós, a gyorsírási jutalomdíjat Neumann György, a Lazarus-félét Waldner László, a dr. Klein Móric felajánlotta jutalomdíjat Genuth József, a Strasszer Vilmos-félét Löwy László, a dr. Wolf József-jutalomdíjat (a 25 éves érettségi évforduló alkalmából) Gottlieb László kapta.

A Magyar Gyorsírók Szövetségének kerületi versenyén a 150 szótagos fokon Neumann György V. o. t. könyvet és oklevelet, Fischer Zoltán V. o. t. oklevelet és Ábrahám József a 100 szótagos fokon oklevelet nyert.

A Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet Vezérlőbizottsága:

Elnök: Wertheimer Adolf.

Budapesti tagok:

Dr. Dési Géza ügyvéd, m. kir. kormányfőtanácsos.
 Dr. Buday-Goldberger Leó, felsőházi tag.
 Eppler Sándor, a Pesti Izr. Hitk. főtitkára.
 Dr. Fischer Gyula, pesti főrabbi.
 Halász Manó ny. vezérigazgató, m. kir. kormányfőtanácsos.
 Dr. Hevesi Simon, pesti vezető főrabbi.
 Krámer Miksa, m. kir. kormányfőtanácsos, a Pesti Chevra Kadisa elnöke.
 Dr. Mahler Ede, ny. egyetemi ny. r. tanár.
 Stern Samu, udv. tan. az Izr. Országos Irodájának és a Pesti Izr. Hitközségnek elnöke.
 Vida Jenő, felsőházi tag, az »I. oszt. Magyar Érdemkereszt« tulajdonosa.
 csepeli báró Weisz Alfonz, gyáros.

Vidéki tagok:

Dr. Bernstein Béla főrabbi, Nyiregyháza.
 Dr. Pap Róbert ügyvéd, a XXII. községkerület és a Szegedi Izr. Hitközség elnöke, Szeged.

Dr. Büchler Sándor főrabbi, egyet. m. tanár,
Keszthely.

báró Dr. Hatvany Bertalan nagyiparos, Buda.

Dr. Herzog Manó főrabbi, Kaposvár.

Dr. Kallós Henrik, a XII. izr. községkerület elnöke,
Győr.

Dr. Kecskeméti Ármin főrabbi, egyet. m. tanár,
Makó.

Dr. Kiss Arnold budai vezető főrabbi, Buda.

Dr. Krisztháber Adolf, a Budai Izr. Hitközség
elnöke.

Dr. Löw Immanuel főrabbi, felsőházi tag, Szeged.
Szántó Jenő, a Magy. Izr. Orsz. Irodájának elnök-
helyettese, Buda.

Dr. Szegő Miklós, a XI. izr. községkerület elnöke,
Székesfehérvár.

A tanári testület működési köre.

1. Hatóságok.

Iskolánk a nm. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium rendelkezése alatt áll. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter: Dr. Hóman Bálint.

Minisztériumi ügyosztályunk főnöke: Dr. Bernáth Géza,
min. osztályfőnök.

2. A felső tanfolyam tanári karának tagjai.

Igazgató: **Dr. Guttmann Mihály.**

Dr. Guttmann Mihály igazgató, tanította a talmud statariet és a talmud cursoriet a B) csoportban és tartotta az apologetikai, halachikus és pedagógiai gyakorlatokat u. e. csoportban. Heti óráinak száma: 10.
Dr. Fischer Gyula pesti főrabbi, óraadó tanár, tanította a bibliai exegézist a B) csoportban, az exegetikus olvasmányokat az A) csoportban és a midrást mindkét csoportban. Heti óráinak száma: 6.

- Dr. Groszmann Zsigmond, pesti rabbi, óraadó tanár, tanította a gyakorlati lelkészkedést a IV. és V. évfolyamban, heti 1 órában.
- Guttman Henrik rendkívüli tanár, tanította az A) csoportban a zsidó történetet és a történeti kútforrásokat. Heti óráinak száma: 3.
- Dr. Hevesi Simon, pesti vezető főrabbi, óraadó tanár, tanította a vallásbölcseletet és a vallásbölcseleti olvasmányokat. Heti óráinak száma: 2.
- Dr. Hevesi Ferenc pesti rabbi előadta a homiletikát heti 1 órában.
- Dr. Hoffer Ármin, rendes tanár, tanította a szer-tartást mindkét csoportban, a talmud statariet és cursoriet az A) csoportban. Heti óráinak száma: 14.
- Dr. Kiss Arnold, budai vezető főrabbi, óraadó tanár, tanította a liturgiai gyakorlatokat, heti 1 órában.
- Dr. Löwinger Sámuel, rendkívüli tanár, tanította a zsidók történetét, a történeti kútforrásokat, a héber gyakorlatokat a B) csoportban, a bibliai exegézist és a bevezetést a Szentírásba az A) csoportban. Heti óráinak száma: 8.

3. A gimnázium (alsó tanfolyam) tanári testülete.

Sorszám		Szolgálati évei		Mely tárgyakat, mely osztályban, heti hány órában tanított?					Heti óraszám	Jegyzet (Egyéb elfoglaltság)	
		össze- sen	ennél az intézet- nél	I.	II.	III.	IV.	V.			
1.	Dr. Guttmann Mihály theologia, igazgató	32	6	—	—	—	—	—	—	—	
2.	Dr. Csech Arnold magyar-német, óraadó tanár	27	16	német 2	német 2		német 2	német 2	8	—	
3.	Dr. Csetényi Imre magyar-történet, rendes tanár	17	17	gyorsírás 2	történet 2	magyar 3 történet 2	magyar 3	magyar 3 történet 3	18	Az V. o. főnöke, a Gyorsírókör vezető-tanára, a tanári kar képviselője a vezérőbizottságban	
4.	Dr. Dercsényi Móric latin-görög, rendes tanár	32	32	latin 4 görög 3	latin 5 görög 4	—	—	görög 3	19	A III. oszt. főnöke	
5.	Erényi Elemér természetrájk-földrajz, óraadó tanár	26	11	termé- szetrájk 2	termé- szetrájk 2	—	—	—	4	—	
6.	Guttmann Henrik theologia, főiskolai rk. tanár	5	5	héberny. 1	héberny. 1 zsidók története 1	zsidók története 1			15	—	
				Pentateuchus 2 Hagiografa 3		Próféták 3, Pentateuchus 3					
7.	Dr. Graf András latin-görög történet, óraadó tanár	5	5	történet 2	latin 5		történet 2 földrajz 1	latin 5 bölcsezet 2	15	A II. osztály főnöke, h. könyvtárnok, az önképzőkör vezetőtanára	
8.	Hausbrunner Vilmos matematika-fizika, rendes tanár	40	32	—	—	fiz. 2	matem. 3 fiz. 2	matem. 2 fiz. 3	12	Jegyző, a fizikai szertár őre, a segélyegylet titkára, a mensa vezető tanára	
9.	Dr. Kálmán Ödön theológia, óraadó tanár	3	3	Talm. stat. 5. Talmud curs. 3		—	—	—	8	—	
10.	Dr. Kiss Arnold theologia, óraadó tanár	—	5	—	—	—	—	Rendsz. vallást. 1	1	—	
11.	Dr. Klein Móric egészségtan, óraadó tanár	1	1	—	—	—	—	egészség- tan 2	2	Iskolaorvos	
12.	Dr. Löwinger Sámuel theologia, főiskolai rk. tanár	9	9	—	—	Talmud stat 5 " curs. 3			8	A templom vezetője, az intern. vezető tanára, könyvtáros	
13.	Perényi Tivadar testnevelés, óraadó tanár	33	12	T e s t n e v e l é s 2 l e v e n t é g y a k o r l a t 2						4	A K.I.S.O.K. vezető tanára
14.	Szende Sándor ének, zene, óraadó tanár	8	8	ének 1	ének 1	ének 1	ének 1	—	4	A templomi énekkar vezetője	
15.	Dr. Turán Pál math.-fizika, óraadó tanár	2	2	matem. 2	matem. 2	matem. 3	—	—	7	Az I. oszt. főnöke	
16.	Dr. Waldapfel József magyar-latin-görög, rendes tanár	14	14	magyar 3		latin 5 görög 4	görög 3	filozófia 2	17	A III. osztály főnöke	

Altisztek:

Müller András műszaki altiszt.

Urbán István altiszt.

A tanárok társadalmi és irodalmi munkássága az 1938—39. évben.

Dr. G u t t m a n n M i h á l y igazgató, az IMIT igazgatósági tagja, a Jeruzs. egyetem kuratóriumának tagja. Előadásokat tartott az IMIT-ben, társszerkesztője a Magyar Zsidó Szemle és a Haszokér (héber nyelvű) című folyóiratnak. Megjelent dolgozatai: Bacher Vilmos elhunytjának huszonötödik évfordulójához. (Intézetünk ezidei Évkönyvében). Maimonides über das biblische »Ius talionis«. (Emlékkönyv Dr. Mahler Ede 80-ik születésnapjára, 1937.). Az újabb héber és judaisztikus irodalomról (héberül) újabb sorozat (Haszokér 5-ik évfolyamában.). Talmudi idézetek megvilágítása. (IMIT Évkönyv.) Palesztinai és külföldi archeologiai elemek a decisoroknál. (Lewin Jubileumi Könyv; Ein Worth über die Stellung des Talmuds zum Antropomorfismus. (Monatschrift für die Wissenschaft und Geschichte des Judentums. 1939.).

Dr. G r o s z m a n n Z s i g m o n d, az ORE ügyvezető al-elnöke, az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület ~~egyházi~~ elnöke, az OMIKE igazgatósági és IMIT választmányi tagja. A magyar Izrael szerkesztője. Dolgozatai jelentek meg a hazai zsidó felekezeti lapokban (Egyenlőség, Szombat, Libanon, Mult és Jövő és Egyetértés). Előadásokat tartott a Szülők Pedagógiumában és a Pesti Izr. Hitközség körzeteiben.

Dr. C s e c h A r n o l d, a Magyar Pedagógiai Társaság tagja, a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesületének, az Országos Izraelita Tanítóegyesületnek és a VIII. ker. templomkörzet választmányának tagja, az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat felolvasó-bizottságának jegyzője. Cikkeket írt a Magyar Zsidó Szemlébe és az Izraelita Tanügyi Értesítőbe. Előadásokat tartott a Pesti Izr. Hitközség Szabadegyetemén »A korszerű iskoláról«, a »Nehezen nevelhető gyermekekről« és a Szülők Pedagógiumán »A gyermek fejlődésének figyelembevétele a családi nevelés-

ben» címen, a Ferencvárosi Izr. Ifjúsági Csoport előadás-sorozatában »A karakterológia főirányairól« és a Ferencz József Országos Rabbiképző Intézet Pedagógiai Tanfolyamán »Pedagógiai alapfogalmak« és »Egy óra a munkaiskolában« címen.

Dr. Graf András. 1. Újabb adalékok a Szent László leányára vonatkozó bizánci szövegekhez. Archivum Philologicum, 1939. 2. Felolvasások az IMIT-ben és a M. Zs. Szabadegyetemen. 3. Cikkek az Új Idők lexikonában.

Guttman Henrik, az Országos Rabbí Egyesület választmányi tagja, a Pestszentlőrinci Talmud Tóra elnöke. Felolvasást tartott: a M. Zs. Szabadegyetemen: »Földművelés a Szentírásban« címmel. Cikk az IMIT Évkönyvben: »Adalékok a magyar zsidók történetéhez a 16. században.« Sajtó alatt.

Dr. Hevesi Simon, az Orsz. Rabbiegyesület elnöke, az OMIKE, az Orsz. izr. Patronage Egyesület alapítója és egyházi elnöke, a MIKÉFE díszelnöke, számos pesti és vidéki felekezeti, kulturális, szociális társulat és intézmény pártfogó, tiszteletbeli és dísztagja. A Magyar Zsidó Szemle, a Haszokér tudományos folyóirat társszerkesztője. Cikkeket írt zsidó felekezeti lapokban.

Dr. Kálmán Ödön, az Országos Rabbí Egyesület titkára, szertartási bizottságának alelnöke, az IMIT választmányának, a VI. izr. községkerület előljáróságának, a kir. magy. Gyűjtőfogház felügyelőbizottságának, a fővárosi (X. ker.) szociális munkabizottságának tagja, a Magyar Izraelnek társ- és felelős-szerkesztője. Ugyanazon folyóirat 1938—39. évfolyamában az Isszur v' hetter (responsum) rovat valamennyi cikkének, valamint a folyóiratban megjelent több gyakorlati irányú dolgozat írója. — A talmud erköletana. (Előadás a Pesti Izr. Hitközség Szabadegyetemen). — A tanoncok vallásos nevelése. (A Ganz-gyár jubileumi Értesítőjében.).

Dr. Kiss Arnold, az IMIT és a Zsidó Múzeum igazgatóságának tagja, a Pro Palesztina alelnöke, az Izr. Patronage, az OMIKE, a MIKÉFE választmányi, a Magyar Zsidó Szabadegyetem vezérlőbizottsági tagja. Írt tudományos, kritikai, szépirodalmi cikkeket és költeményeket a felekezeti lapokba, folyóiratokba, fővárosi napilapokba és

a Református Közlönybe. Előadást tartott a Magyar Zsidó Szabadegyetemen »A zsidó gondolat útja« címen. Több tudományos munkát a felekezeti lapokban. Költemények a napilapokban.

Dr. Löwinger Sámuel, a Magyar Zsidó Szabadegyetem igazgatója, az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat jegyzője, bibliabizottságának jegyzője, irodalmi bizottságának tagja, az Országos Rabbiegyesület választmányának, a Pesti Izraelita Hitközség képviselőtestületének tiszteletbeli működő tagja, kulturális szakbizottságának és könyvtárbizottságának, valamint a Nagyfuvaros uccai templomkörzet választmányának tagja. Társszerkesztője a Magyar Zsidó Szemle és a Hászókér (héber nyelvű) című folyóiratoknak. Megjelent tanulmányai: Recherches sur l'oeuvre apologetique d'Abraham Farissol. (Revue des Études Juives, 1939. (CVI. (VI), 1—30., Paris. Külön is.) Lótholdoth hadikduk ha-ivri. (Hászókér, 1939. V., 52—74. Külön is.) A zsidó nép szerepe világtörténeti megvilágításban. (IMIT Évkönyv, 1938. 127—154. Külön is.) Kisebb cikkei jelentek meg a Magyar Zsidó Szemlében, a Hászókér-ben, az Egyenlőségben, a Magyar Zsidók Lapjában, a Csáky uccai izr. templomkörzet Luach-jában. Előadásokat tartott: a Magyar Zsidó Szabadegyetemen, a Pesti Izr. Hitközség Goldmark Ifjúsági Csoportjában és a Makkabeában.

Dr. Turán Pál, I.: On Interpolation. II.: On the distribution of the fundamental points of Lagrange and Hermite Interpolation. Annals of Mathematics, 1938. 2. Über die Partialsummen der Fourier-reihe. Journal of the London, Mathematical Society, 1939. Egy előadás »Konvex függvények Fourier-sorairól. Az Eötvös Lóránt Matematikai és Fizikai Társulatban.

Dr. Waldapfel József, a Budapesti Philológiai Társaság és a Magyar Színháztudományi Társaság választmányának tagja, a Klasszikus Műveltség Barátainak Egyesülete (Parthenon) jegyzője. Megjelent dolgozatai: Le fonti italiane della poesia di Balassi. (Studi e documenti italo-unghareri.). Róma, 1938. A lengyel hadsereg magyar papjának könyve hazája romlásáról. (Irodalomtört. Közlemények, 1939.). — A magyar végek lengyel költője. (Archivum Philologicum, 1939.).

Tananyag.

Az 1926. évi új gimnáziumi tanterv alapján átdolgozott és a V. K. M. úr önanagyméltósága által 70—2/1929/II. sz. a. k. rendeletével jóváhagyott új tanterv megszabta tananyagot minden osztályban elvégeztük.

Ifjusági egyesületek.

Goldziher Ignác, Theológiai Kör. A Kör tisztújító közgyűlését 1938. november 8-án tartotta. Megválasztott vezetőség:

Elnök: Bakonyi József, majd Fried Dezső, alelnök: Neumann Tibor, főtitkár: Rosenthal László, főpénztáros: Balázs György, főjegyző: Silberfeld Andor, titkár: Schindler József, majd Grószinger Sándor, pénztáros: Teszler Herman, jegyző: Kóhn Béla, majd Komornik Ábrahám, főellenőr: Weinberger József, majd Mermelstein Endre.

A Társaság céljának megfelelően két irányban működött: terjeszteni a vallásos és héber kulturát, másrészt segíteni tagjaink nehéz tandíjgondjain.

A kulturális cél megvalósításában különösen nagy gondot fordított az új héber kultúra népszerűsítésére és terjesztésére. Héber kört létesített, vezetője Bakonyi József, majd távozása után Teszler Hermann lett.

A héber kör számos hébernyelvű ünnepi estélyt rendezett, amelyeken a következő hallgatók működtek közre: Dr. Szabó Ödön, Bakonyi József, Teszler Hermann, Wulcz Imre, Grosz Izsák, Balázs György, Weisz György, Hirschler Árpád, Mandel Dezső és Grószinger Sándor. Meghívott előadók voltak Dr. Patai József, Dr. Róth Emil, Balázs Géza és Wachsberger Mózes urak. A héber estéket nagy érdeklődés kísérte.

A vallásos kultúra terjesztésére ez évben is megtartottuk a szokásos ünnepélyeinket és előadásainkat. 1938. december 20-án Chanukka ünnepélyt rendeztünk a Goldmark teremben. A gyertyagyújtást Dr. Guttmann Mihály rector úr végezte. Ünnepi beszédet Bakonyi József mondott, közreműködtek: Farnadi Edit, Zoltán Irén, Klein Erzsébet, Lendvay Andor, Gellért Lajos művészek, Káldi

László karnagy vezetésével, a hitközség énekkara, Rosenthal László és Fried Dezső.

A zsidóság általános helyzetének súlyosbodása miatt vidéki előadásainkat csak elenyészően kis számban rendeztük meg. Előadásokat tartottunk Ujpesten (Bakonyi József, Teichmann Jakab), Kőbányán (Silberfeld Andor és Herczog Sándor). A MINOSZ Etelka otthonában több ízben tartottak tagjaink előadásokat. A különböző ifjusági egyesületeknél és csoportoknál előadtak: Fried Dezső, Neumann Tibor, Rosenthal László, Weisz Miksa, Teichmann Jakab, Grósz Izsák, Teszler Hermann.

Diákjóléti céljaink megvalósítására műsoros teaestélyt rendeztünk, Pesten, Budán és Kőbányán, Pesti teáinkat a körzeti rabbik nejei és Dr. Hevesi Simonné főtisztelendő asszony, a kőbányait Dr. Kálmán Ödönné főtisztelendő asszony rendezte. Minden támogatóknak ezúton is hálás köszönetet mondunk. Teáinkon közreműködtek: Rózsa Vera, Rózsa Marika, Gurálynik Anikó és Feld Ottó.

A baráti érzés és ősi hagyományunk ébrentartására Chanukkakor és Purimkor zártkörű vacsorát rendeztünk. Lag-be-Omerkor hajókirándulást rendeztünk Esztergomba.

Templomunkban a hitszónoklatokat ezidén is hallgatóink tartották.

A Blau Lajos Talmudtudományi Kör. Elnök: Róth Ernő. Az intézőbizottság tagjai: Herczog Sándor, Herskovits László, Dr. Stark László és Vogel Mayer.

Körünk eredeti célkitűzésének megfelelően igyekezett a felsőtanfolyam hallgatóinak módot adni tudományos munkásságuk publikálására.

Legutóbbi V. évkönyvünket Dr. Fischer Gyula főrabbi úrnak, intézetünk professzorának ajánlottuk, papi működésének 50 éves jubileuma alkalmából. Az évkönyv héber és magyar részből áll. A héber rész munkatársai: Dr. Guttmann Mihály rector, Dr. Löwinger Sámuel professzor, Dr. Louis Finkelstein new-yorki szemináriumi igazgató, Dr. Hoffer Ármin professzor, Dr. Klein Ábrahám, Dr. Goldberger Izidor főrabbi, Bakonyi József, Dávidovits D. Mihály és Róth Ernő hallgatók (összesen 89 oldal). A magyar rész munkatársai: Dr. Herczog Manó főrabbi,

Grosz Ferdinánd igazgató (német), Dr. Schönfeld Miklós, Dr. Rosenblüth Márton, Dr. Krausz Henrik, Teichmann Jakab, Dr. Blaszc Andor, Dr. Vajda István, Dr. Engel Farkas, Dr. Komlós Ottó és Braun Vilmos hallgatók (összesen 124 oldal).

Hálával emlékezünk meg e helyen is pártfogóinkról és köszönetünket nyilvánítjuk a célkitűzéseinket támogató áldozatkész hittestvéreinknek és közületeknek.

Évkönyvünk VI. kötete már sajtó alatt van és a közel jövőben megjelenik.

A Gyorsírókör vezető-tanára Dr. Csetényi Imre, főjegyzője Fischer Zoltán V. o. t. volt. A Kör tagjai a beszédírást tanulták és 150—180 szótagos diktátumot írtak. Szorgalmasan olvasták a szakfolyóiratokat is.

A Bacher Vilmos-kör működése az 1938—39. iskolai évben. Vezető tanár: Dr. Graf András. Elnök: Eisenberger Ferenc, főtitkár: Hornstein Géza, titkár: Schmideg József, főpénztáros: Morgenstern Benő, pénztáros: Weinfeld István, főkönyvtáros: Horváth Tibor, könyvtáros: Szirtes László, ellenőr: Günsberger Ferenc.

A kör tartott 13 ülést, ebből 3 közgyűlés (tisztválasztó, rendkívüli, évváró), 4 ünnepi (március 15., a hősök emlékére, chanukkai, madarak és fák napján) és 6 rendes ülés volt. Az üléseken beszédek, tanulmányok, szabadelőadások, szavalatok, eredeti versek, novellák és zeneszámok hangzottak el. Az ünnepi üléseken az énekkar is közreműködött, ennek vezetéséért Szende Sándor tanár urat illeti hálás köszönet. Az Önképzőkör könyvtára jelentősen gyarapodott, főként az Écz Chajim Egyesület adományából. A kör önsegélyező pénztárának évi mérlege jó eredménnyel zárult.

Az Önképzőkör pályatételei közül háromra érkezett be pályamunka, és ezek a jutalmat megkapták.

A görög pályatételt (a homerosi hymnus feldolgozása.) Szekeres Péter V. o. t. dolgozta ki.

A német pályatételt (Heine egyik nagyobb zsidótárgyú versének magyar verses műfordítása). Arday György V. o. t. dolgozta ki.

A fizikai pályatételt (a sugárzások.) Waldner László IV. o. t. dolgozta ki.

A magyar irodalmi, szépirodalmi, latin, földrajzi, matematikai és talnudi pályatételre nem érkezett be pályamunka.

A legszorgalmasabb önképzőköri tag jutalomdíját (10 P.) Hornstein Géza IV. o. t. kapta.

A március 15-i ünnepség műsora: 1. Hiszekegy . . . Előadta az énekkar. — 2. Dr. Gráf András vezető-tanár megnyitója. — 3. Hornstein Géza főtitkár ünnepi beszéde. — 4. Barta János I. o. t. szavalata: Petőfi: A magyarok Istene. — 5. Genuth József IV. o. t. felolvasása: A zsidók és a szabadságharc. (Tanulmány.) — 6. Kuruc-dalok. Karra alkalmazta: Szende Sándor énektanár. Előadta az énekkar. — 7. Hoffmann Emil II. o. t. szavalata. Emőd T.: »A szallagok« és »Héjja ne!« — 8. Himnusz. Rákóczi induló. Előadta az énekkar.

A hősök emlékére rendezett ünnepség műsora: 1. Hiszekegy . . . Előadta az énekkar. — 2. Dr. Graf András vezető-tanár megnyitója. — 3. Hornstein Géza főtitkár ünnepi beszéde. — 4. Kramer Béla II. o. t. szavalata: Vésztvári: Segítsetek. — 5. Komlós János III. o. t. felolvasása: A magyarok a világháborúban. (Tanulmány.) — 6. Hősök emléke. Előadta az énekkar. — 7. Waldner László IV. o. t. szavalata: Gyóni Géza: Csak egy éjszakára. — 8. Himnusz. Rákóczi induló. Előadta az énekkar.

A Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet felső tanfolyamán 1938 – 39. tanévben a következő előadások tartottak :

Szentírás. A) csoport. Ezra és Nehemia. Heti 2 óra.
Tanár: Dr. Löwinger Sámuel.

B) csoport. Jób: Rási és Biurral. Heti 2 óra. Tanár:
Dr. Fischer Gyula.

Bevezetés a Szentírásba. Bevezetés a Midrás irodalmába. A szentírásmagyarázat és nyelvtudomány története. Heti 2 óra. Tanár: Dr. Löwinger Sámuel.

Exegetikus olvasmányok. A) csoport. Vájikrá. Szemelvények Ibn Ezrá-ból és Rambam-ból. Heti 2 óra.
Tanár: Dr. Fischer Gyula.

- Midrás olvasmányok. Szemelvények Berésith rabbából. Heti 2 óra. Tanár: Dr. Fischer Gyula.
- Talmud stat. A) csoport. Kethuboth 18b—22a. a IX. perek egészen. Heti 5 óra. Tanár: Dr. Hoffer Ármin.
B) csoport. Jebamoth 10., 15. és 16. fej. Heti 5 óra. Tanár: Dr. Guttmann Mihály.
- Talmud curs. A) csoport. Chullin 96b—100b, 108a—113a. Heti 3 óra. Tanár: Dr. Hoffer Ármin.
B) csoport. Peszachim 3, 4, és 10. fej. Heti 3 óra. Tanár: Dr. Guttmann Mihály.
- Halachikus gyakorlatok. Szemelvények Simon b. Cemach Dusán responsumaiból. B) csoport. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Guttmann Mihály.
- Szertartás tan. A) és B) csoport. Sulchan Áruach. Hilchoth Trefoth 29. fej.—12. fej. Heti 3—3 óra. Tanár: Dr. Hoffer Ármin.
- Zsidók története. A) csoport. A zsidók története a keresztes háborútól 1492-ig. Heti 2 óra. Tanár: Guttmann Henrik.
B) csoport. Herodes halálától a gaoni korszak végéig. Heti 2 óra. Tanár: Dr. Löwinger Sámuel.
- Történeti kútforrások. A) csoport. Sebeth Jehuda. Heti 1 óra. Tanár: Guttmann Henrik.
B) csoport. Talmud. Serira levele. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Löwinger Sámuel.
- Vallásbölcészeti olvasmányok. Filozófiai rendszerek. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Hevesi Simon.
- Paedagógiai gyakorlatok. B) csoport. Szimcha Asszaf héber pent. forrásgyűj. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Guttmann Mihály.
- Vallásbölcészeti olvasmányok. More nebuchim. II. rész. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Hevesi Simon.
- Homiletika. Elméleti rész és gyakorlat. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Hevesi Ferenc.
- Héber stilusgyakorlatok. B) csoport. Olvasmányok a héber költőkből. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Löwinger Sámuel.
- Liturgiai gyakorlatok. Olvasmányok a liturgiai költészet köréből. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Kiss Arnold.
- Gyakorlati lelkészkezdés. I. félévben a hilchoth

gérím gyakorlati alkalmazása. II. félévben a gyermekek vallásáról szóló országos törvény gyakorlati alkalmazása. A hallgatók váltakozó sorrendben minden hét egyik délelőttjén gyakorlatra jelentek meg a pesti rabbi-hivatalban. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Groszmann Zsigmond.

Theológiai előadások az alsó tanfolyamban:

(A gimnáziumi tárgyak tanmenete és anyaga megegyezik az állami gimnáziumokéval.)

Szentírás. A) csoport. Semosz. Heti 2 óra. Tanár: Guttmann Henrik.

B) csoport. Levitikus és aram nyelv. Heti 3 óra. Tanár: Guttmann Henrik.

Szentírás. A) csoport. Zsoltárok. Heti 3 óra. Tanár: Guttmann Henrik.

B) csoport. Jezsaiás I. r. Heti 3 óra. Tanár: Guttmann Henrik.

Talmud stantie. A) csoport. Baba mecia. 94—108. 5. fej. misnajóth. Heti 5 óra. Tanár: Dr. Kálmán Ödön.

B) csoport. Szanhedrin 2a—86. 18a—19b. Heti 5 óra. Tanár: Dr. Löwinger Sámuel.

Talmud cursorie. A) csoport. Berachoth 1—17. és 26—43. és az összes misnajóth. Heti 3 óra. Tanár: Dr. Kálmán Ödön.

B) csoport. Roshasana 2a—14a. Heti 3 óra. Tanár: Dr. Löwinger Sámuel.

Héber nyelvtan. I. osztály. Hangtan, igeragozás. Heti 1 óra. Tanár: Guttmann Henrik.

II. osztály. Alaktan, rendhagyó igék. Heti 1 óra. Tanár: Guttmann Henrik.

Zsidók története. II—III. osztály. 70—500-ig. Heti 1 óra. Tanár: Guttmann Henrik.

IV—V. osztály. 1038—1492-ig. Heti 1 óra. Tanár: Guttmann Henrik.

Rendszeres vallástan. Heti 1 óra. Tanár: Dr. Kiss Arnold.

Pályatételek.

Az 1938/39. isk. évre kitűzött pályatételek közül csak a talmudra érkezett egy pályamű.

Erről a szaktanár a következő birálatot írta:

»A monogámia intézménye a középkori responzumirodalomban« című pályakérdésre (15, 2 מלאכי) ובאשת נעורין אל בנך jelige alatt beérkezett munka igen tartalmas. A szerző sok anyagot hordott össze, de nem fordított kellő gondot az anyag helyes és célirányos megválasztására. A feldolgozás sem eléggé szerves. A beosztás nem eléggé tagozott és a tárgyalás eltér némely pontban a pályatételben megjelölt céltől. A szerző meglehetősen jártasságot mutat a szakirodalomban, úgyszintén a héber nyelv gyakorlati használatában, de nem eléggé gondosan kezeli. Úgylátszik, elmulasztotta a munka kritikai átolvasását.

A felsorolt hiányokkal szemben dicsérettel kell kiemelnünk, hogy a szerző az idevágó forrásmunkákat megértette és gondos körültekintéssel vonta bele a kitűzött pályakérdés megvilágításába. A munka jelen formájában is tanúságot tesz a szerző tudományos érzékéről és jeles képességeiről.

A pályadíjat föltétlenül megérdemli.

A pályadíjat Róth Ernő III. éves hallgató nyerte.

A felső tanfolyam hallgatói.

A *-gal megjelölt növendékek iskolai év közben kimaradtak.

I. évfolyam.

Angyal Béla Hajduböszörmény	Kohn Béla Hajdudorog
Billitzer Dezső, Érmihályfalva	Mandel Dezső Csepe
Braun László Szentés	Neumann V. Tibor Kolozsvár
Fein Emil Kiskőrös	Schlesinger Miksa Harsány
5 Goldberger Sándor Tiszalök	15 Spitz László Vis
Grosinger Sándor Méhtelek	Teszler Hermann Felsővisó
Grünbaum Adolf Miskolc	Ungár László Nyiregyháza
Grünberger László Debrecen	Weisz Árpád Veszprém
Heltgott Hermann Beograd	Weisz György Budapest
10 Kepecs Imre Felsőszopor	20 Wulcz Imre Mindszent*

II. évfolyam.

Blum Béla Szatmárnémeti	5 Komornik Ábrahám Zsibó
Braun Vilmos Kisvárda	Mermelstein Endre Gyöngyös
Frenkel Andor Budapest	Schindler József Budapest
Hajós György Budapest	Schwarcbárt József Perbete

III. évfolyam.

Balázs György Budapest	Neumann Ernő Belényes
Davidovits D. Mihály Gyergyótölgyes	Neumann Tibor Hatvan
Fischer Béla Ölbő	Róth Ernő Szerencs
Herschkovits László Hajduböszörmény	Reichmann Győző Belényes
5 Herzog Sándor Mezőtur	10 Szenes Mihály Budapest
	Silberfeld Andor Békéscsaba
	Teichmann Jakab Tállya

IV. évfolyam.

Bakonyi József Dunapataj	Dr. Singer Ödön Szatmárnémeti
Dr. Fried Dezső Abaujszántó	Dr. Scher László Miskolc
Funk Oszkár Pécel	Dr. Székely István Szarvas
Dr. Hirschler Árpád Pozsony	Dr. Vogel Majer Petrilla
5 Dr. Rosenthál László Kisbér	10 Dr. Weinberger József Apagy
	Dr. Weisz Miksa Kiskunfélegyháza

V. évfolyam.

Dr. Blaszyk Andor Budapest*	5 Guttmann Márton Budapest
Donáth György Ujpest	Dr. Krausz Henrik Pápa
Dr. Engel Farkas Tokaj	Dr. Rosenblüth Márton S.-ujhely
Dr. Földvári Tibor Budapest (II. félév)	Dr. Szegál Hugó Sátoraljaujhely (I. félév)
Dr. Komlós Ottó Mágocs	Dr. Stark László Ujpest

Az alsó tanfolyam hallgatói.

I. osztály.

Ábrahám József Gyöngyös	Lőwy László Mád
Aszódi Pál Budapest	10 Mermelstein László Gyöngyös
Barta János Székesfehérvár	Rosenzweig Ármin Szeged
Berkovits László Budapest	Schreiber Becalél Budapest
5 Blaustein Sándor Kisvárda	Skreikes László Budapest
Kis János Budapest*	Weisz Andor Gyulaháza
Klein Miklós Sátoraljaujhely	15 Weisz Béla Beregszász
Klein Tibor Megyaszó	Weismann Pál Ujpest

II. osztály.

Baranyai György Fülöpszállás	Landler Péter Budapest
Braun Károly Sátoraljauhely	Pollák Zoltán Érdmihályfalva
Grün László Sáropatak	10 Szirtes László Siklós
Hoffmann Emil Nyiregyháza	Wagner Sándor Budapest
5 Ivanovszky László Budapest	Weinfeld István Gyöngyös
Klein Gyula Budapest	Weisz József Sátoraljauhely
Krámer Béla Budapest	

III. osztály.

Blau Imre Abaujszántó	Klein Elek Miskolc
Goldberg Lajos Nyiregyháza	Komlós János Budapest
Goldschmid István Budapest	Schmideg József Győr
Gottlieb László Saglótárján	Sternberg Ernő Kaba
5 Hammer Mihály Hajdunánás	10 Szász Miklós Eperjes

IV. osztály.

Eisler László Ujpest	5 Hornstein Géza Hajdunánás
Éliás Ernő Budapest*	Horváth Tibor Temesvár
Friedmann Jenő Gyón	Löwenkopf Tivadar Déva
Genuth József Gyöngyöspata	Waldner László Gyöngyös

V. osztály.

Ardai György Debrecen	Moskovits Mihály Visóoroszi
Eisenberger Ferenc Szeged	Neumann György Győr
Fischer Zoltán Balmazújváros	10 Rosenberg Dezső Békéscsaba
Glück György Nyiregyháza m. t.	Schwartzkopf Miklós Debrecen
5 Günsberger Ferenc Kapuvár	Stern Miklós Tab
Lisser László Szerencs	Szekeres Péter Budapest
Morgenstern Benő Lajos Bpest	

Statisztika.

Adatcsoportok		I.	II.	III.	IV.	V.	Összesen
		o s z t á l y					
a) a tanulók számának alakulása	Beirt nyilvános tanulók	16	14	10	8	12	60
	Osztályoztatott	15	14	10	7	12	58
	Magántanuló	—	—	—	—	1	1
b) A tanulók kormegoszlása	1925	1	—	—	—	—	1
	1924	6	—	—	—	—	6
	1923	7	7	—	—	—	14
	1922	1	3	4	—	—	8
	1921	—	2	5	3	2	12
	1920	—	1	1	2	7	11
	1919	—	1	—	1	2	4
	1918	—	—	—	1	1	2
	1917	—	—	—	—	1	1
	1916	—	—	—	—	—	—
	1915	—	—	—	—	—	—
c) A tanulók anyanyelve	Magyar anyanyelvű	16	14	10	7	13	60
	Németül is tud	—	—	—	2	2	4
	Románul is tud	—	2	—	2	1	5
	Egyéb nyelven	—	—	—	—	—	—
d) A szülők foglalkozása	Kisbirtokos	1	—	—	1	1	3
	Kisiparos	4	5	1	—	2	12
	Ipari v. bányászati segéd	2	—	—	—	—	2
	Kiskereskedő	4	3	3	2	3	15
	Keresk. alkalmazott	2	4	4	1	—	11
	Közlekedési váll. v. alk.	1	1	—	—	1	3
	Pap, tanár, tanító	—	—	—	1	2	3
	Másféle értelmiség (üggy., szobrász, hiv.)	1	—	—	1	3	5
	Hitk. alkalmazott	—	1	2	1	1	5
e) A szülők lakóhelye	Az iskola székhelyén	5	5	2	—	4	16
	A várm. egyéb községeiben	3	1	—	2	2	8
	Egyéb Magyarországon	7	6	8	3	6	30
	Román elcsatolt területen	—	2	—	2	1	5
f) órámulasz- tások	Igazoltan mulasztott órák	439	999	719	419	558	3134
	Igazolatlanul „ „	1	—	—	—	—	1

Statisztika.

A tanulók számának alakulása 1920/21—1938/39-ig.

Tanév	I. osztály	II. osztály	III. osztály	IV. osztály	V. osztály	Összesen
1920/21	4	4	1	6	4	19
1921/22	12	9	2	2	6	31
1922/23	15	13	8	2	1	39
1923/24	13	12	12	7	—	44
1924/25	9	16	12	10	7	54
1925/26	13	8	12	13	10	56
1926/27	17	9	8	11	11	56
1927/28	20	17	8	6	9	60
1928/29	16	21	14	9	8	68
1929/30	19	12	16	12	8	67
1930/31	19	17	14	8	9	67
1931/32	11	15	15	13	7	61
1932/33	10	12	12	13	13	60
1933/34	7	9	11	12	13	52
1934/35	16	8	8	11	12	55
1935/36	13	15	8	9	9	54
1936/37	22	9	15	6	7	59
1937/38	13	14	8	13	5	53
1938/39	15	14	10	7	13	59

Az alsó tanfolyam tanulóinak előmenetele.

Osztály	Jeles	Jó	Elégséges	1 tárgyból elégtelen	2 v. több tárgyból elégtelen	Összesen
I.	—	4	9	2	—	15
II.	—	4	8	2	—	14
III.	—	4	4	2	—	10
IV.	—	2	4	1	—	7
V.	2	5	6	—	—	13
Összesen	2 3·4 ⁰ / ₀	19 32·2 ⁰ / ₀	31 52·5 ⁰ / ₀	7 11·9 ⁰ / ₀	— —	59 100 ⁰ / ₀

A tanulók magaviselete és előmenetele az egyes tárgyakból.

Osztályok	Magaviselet				Vallás tan				Magyar				Latin				Görög				Német				Történet				Földrajz			
	jeles	jó	szabály sz.	k. szabály sz.	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen
I.	9	5	1		6	7	2			8	7			5	8	2		2	6	7		6	8	1		4	7	4				
II.	1	12	1		8	4	2			12	2			3	10	1			4	9	1	1	8	5		4	6	4				
III.	7	3			4	4	2			5	2			3	7				3	6	1	2	6	2		5	4	1				
IV.	3	4			2	4	1			3	4			4	3				2	4	1	3	3	1		2	4	1		2	4	1
V.	10	2			5	8				5	4			4	6			1	11	1		5	8			7	3	3				

Osztályok	Természetr.				Matematika				Természettan				Filozófia				Egészségtan				Torna				Ének				Gyorsírás			
	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen	jeles	jó	elég séges	elég telen
I.	13	2			2	4	9										4	8	3		6	9			2	7	6					
II.	11	3			3	2	9										2	7	4		1	11	2									
III.					3	1	6		1	5	4						8	2			2	4	4									
IV.					2	2	3		2	2	3				2	2	3				2	4	1									
V.					5	4	4		6	6	1		7	6			4	8	1													

Osztályok	Rendszer.			
	jeles	jó	elég séges	elég telen
I.	7	5	3	
II.	7	6	1	
III.	3	4	3	
IV.	1	5	1	
V.	6	5	2	

Az intézet felszerelésének 1937/38. évi gyarapodása és évvégi állománya.

Vagyontárgyak	Gyarapodás			Tanévvégi állomány	
	Vétel drb.	Ajándék drb.	Érték pengő	Darab	Érték pengő
Butorok, irodai felszerelés	—	—	—	471	13,148·30
Földrajzi szertár ...	—	—	—	34	700·—
Természetrajzi szertár ...	6	—	50·40	54	1,114·14
Természettani szertár ...	—	—	—	312	9,022·—
Torna szertár ...	—	—	—	62	1,120·—
Összes vagyon ...	6	—	50·40	933	25,104·44
Ifjúsági könyvtár ...	19	24	50	547	1,700·—

Könyvtár.

Az anyagi alap elégtelensége igen csekély számú könyv megvásárlását tette csak lehetővé, minthogy az intézetnek járó folyóiratok előfizetési árát is ebből kell fedezni. A gyarapodás az ajándékozók szivességének köszönhető. Köszönetet mondunk az ajándékokért a Nm. Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumnak, az IMIT-nek és a M. Zs. Sz. szerkesztőségének.

Ajándék könyveket küldtek könyvtárunk számára az 1938/39. tanévben:

- Dr. Murányi Ernő 1 darab.
- Dr. Büchler Sándor főrabbi, Keszthely 1 darab.
- Dr. Klein S. egy. tanár, Jeruzsálem 1 darab.
- Lebovits N., Brooklyn, író 1 darab.
- Wertheimer Adolf v. biz. elnök 2 darab.
- Dr. Somogyi József múz. ór 1 darab.
- Lichtmann N. 1 darab.
- Dr. Scheiber Sándor rabbi 3 darab.
- Dr. Schwartz Jakab tanár 2 darab.
- Dr. Vajda György tanár, Páris 1 darab.
- Dr. Pákozdy László theológus 1 darab.
- Dr. Goldberger Izidor főrabbi, Tata 1 darab.
- Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 2 darab.
- Állami m. kir. Statisztikai Hivatal 9 darab.
- Izr. Magy. Irod. Társ. 4 darab.
- L. Simon, New-York 1 darab.

Jewish Publ. Soc. of America, Philadelphia 3 darab.
 Mérei Emilné 12 darab.
 Dr. Kallós Zsigmond tanár 1 darab.
 Dr. Alapi Béla igazgató 16 darab.
 A. Sperber tanár, New-York 1 darab.
 Dr. Weinberger Mózes főrabbi, Cluj 2 darab.
 Dr. Komlós Ottó hallgató 2 darab.
 Dr. Patai József szerkesztő 2 darab.
 Szombat szerkesztősége 4 darab.
 Dr. Weisz Miksa hallgató 1 darab.
 Róth Ernő hallgató 1 darab.
 Dr. Spitzer Márta 1 darab.
 Dr. Lőw Sámuel főrabbi, Szeged 1 darab.
 Dr. Vida Márton ügyvéd 1 darab.
 Dr. Guttmann Mihály igazgató 1 darab.
 Templom ajándéka 8 darab.
 N. N. ajándéka 24 darab.
 Dr. Blau Lajosné ajándéka 1 darab.
 Dropsic College ajándéka 2 darab.
 N. N. ajándéka 1 darab.

Gyarapodás a tanév folyamán: 143 darab; ebből vásárolt: 27; ajándékozott: 116.

A tanári szobában nyitott polcokon elhelyezett könyveket a polcokra rászzerelt ajtók segítségével elzártuk.

Új intézkedés volt a könyvtár kezelésében, hogy a hallgatók csak indexük ellenében vehetnek kölcsön könyvet az intézet könyvtárából.

A jövőre vonatkozóan könyvtárunk irányítását tekintve, fontos változásról kell beszámolnunk, amennyiben Dr. Löwinger Sámuel tanár sokirányú elfoglaltsága folytán a könyvtárosi teendőket nem kívánja elvállalni, csupán a kéziratok kezelését tartja fenn magának, melyeknek rövid katalógusát hamarosan kiadni szándékozik. A könyvtár további vezetésére Dr. Graf András tanár kapott megbízást.

Egyelőre a még katalógizálatlan könyvek és folyóiratok rendezése, valamint a könyvtár átcsoportosítása van folyamatban, ami feltétele az új tervezett katalógus elkészítésének.

Elszámolás a templom bevételeiről és kiadásairól.

Bevételek:

Maradvány az 1937/38. évről	— — — —	P 15.05
Templomülések eladásából	— — — —	„ 2902.—
Adományok: Klein Arnold	— — — —	„ 10.—
Fried Jenő	— — — —	„ 40.—
Spitz Miklós	— — — —	„ 7.—
Ungerleider Mór	— — — —	„ 10.—
Kisebb adományok	— — — —	„ 21.—
	Összesen: P	3005.05

Kiadások:

Templomszolgálat és istentiszteleti célokra	—	P 412.47
Előimádkozók, szónokok és egyéb funkcionáriusok	— — — — — — — —	„ 2042.80
Könyvtári célokra	— — — — — — — —	„ 305.—
Kisebb kiadások és telefon	— — — — — — — —	„ 228.79
Maradvány	— — — — — — — —	„ 15.99
	Összesen: P	3005.05

Écz Chájim segélyző egyesület.

A tisztikar: Dr. Guttman Mihály elnök, Wertheimer Adolf társelnök, Hausbrunner Vilmos titkár és pénztáros, Dr. Csetényi Imre ellenőr. A választmány tagjai: Alapi Béla, Dr. Barna Károly, Dr. Endrei Henrik, Eppler Sándor, Dr. Farkas József, Fleischmann László, Ginzler Hermann, Gubi Ármin, Orova Zsigmond, Szabó Rezső és Dr. Szemere Samu.

Az Écz Chájim kezelésében 10 kamatozó alapítvány van 5086 P értékben.

Az Écz Chájim egyesülethez 1938-39. tanévben a következő adományok és tagdíjak érkeztek:

Alapítványok kamatai	190.40	Baranyai N.	10.—
Acél Béla	3.—	Békéscsabai izr. Hitk.	25.—
Adler Imre	2.—	Beregi Mór	2.—
Agai Adolf	5.—	Berkovits Mihály	5.—
Alapi Béla	5.—	Bernstein Béla dr.	5.—
Alapi Henrik dr.	20.—	Bihari N.	2.—
Bacher Béla dr.	100.—	Blau György dr.	20.—

Bleich Zoltán	2.—	Klein Jenő	15.—
Blum Arnold	1.—	Klein Móric dr.	20.—
Bóhm Gyula	10.—	Klein Zoltán gyűjtése	665.42
Borsódi József dr.	10.—	Kohlmann N.	2.—
Budai Izr. Hitk.	400.—	Krémer Mór	1.—
Dán Károly	100.—	Kurták György	5.—
Deckner Gábor dr.	5.—	Landler József	10.—
Deutsch Gábor dr.	5.—	Landler Péter	2.—
Deutsch Gábor dr.	3.—	Láczer Dénes dr.	10.—
Deutsch József	2.—	Landsmann dr.	1.—
Drechsler Miksa dr.	10.—	Laufer N.	10.—
Farkas József dr.	100.—	László Győző	1.—
Feldmann Dezső	5.—	László István	2.—
Fejér Andor dr.	5.—	Lipótvárosi templomkör-	
Fleischner N.	5.—	zet és imaegyesület	30.—
Frenkel Bernát dr.	10.—	Lőwinger Sámuel dr.	10.—
Fried Jenő	20.—	Lunczer Pál dr.	3.—
Friedmann Dávid	10.—	Mahler Ede dr.	30.—
Friedmann Dénes	10.—	N. N. dr. Kálmán Ödön	
Glück Miklós	5.—	utján	70.—
Goldschmied alapítv.	200.92	Nádlér Adolf	4.—
Győri izr. hitk.	40.—	Nádasdi Adolf	5.—
Grün Albert dr.	5.—	Nádasdi Adolf	5.—
Gubi Ármin	30.—	Nőegylet, V. ker. izr.	30.—
Guttman Henrik	4.—	Nyiregyházi izr. hitk.	10.—
Guttman Mihály dr.	5.—	Ötödik osztály	4.—
Guttman N.	2.—	Pártos Ferenc	10.—
Günsler	5.—	Pécsi X. Egyházkerület	10.—
Günsberger N.	1.—	Pécsi Chevra Kadisa	10.—
Günsberger Dezső	35.—	Pécsi Izr. Hitközség	15.—
Báró Hatvany Józsefné	100.—	Pécsi Rófé Chólim	5.—
Havas Sándor	2.—	Pécsi Izr. Nőegylet	5.—
Hausbrunner Péter	5.—	Pécsi Talmud Tóra	10.—
Hausbrunner Vilmos	5.—	Dr. Wallenstein Zoltán	10.—
Herczeg Ernő	5.—	Perl Farkas	5.—
Hönig Mihály	5.—	Pesti izr. hitk. templo-	
Kalmár Marcel	6.—	maiban felajánlott ad.	290.—
Kammer Manó dr.	23.—	Platsek Sándor	10.—
Kálmán Ödön dr.	10.—	Politzer Andor	2.—
Károly Leó	10.—	Porjesz Pál	2.—
Katona József dr.	10.—	Propper N.	3.—
Kecskeméti izr. hitk.	10.—	Rehberger Adolf	1.—
Kertész Lajos	5.—	Rubinstein Mátyás dr.	5.—
Kecskeméti Ármin	5.—	Scheiber Lajos dr.	10.—
Kertész Sándor	30.—	Schner Károly	8.—
Kiss Mór	2.—	Schwartz N.	5.—
Klein Arnold dr.	10.—	Schwitzer	3.—
Klein Henrik dr.	10.—	Spitz Miklós	5.—

Spitzer Arnold	5.—	Vértés Gyula	5.—
Stadler Dezső	5.—	Waldapfel Imre	3.—
Strasszer Imre	20.—	Waldmann Ernő dr.	10.—
Szegedi izr. hitközség	50.—	Waldner Alfréd	3.—
Székely Márton	10.—	Wertheimer Adolf	200.—
Szombathelyi izr. hitk.	20.—	Weinberger N.	2.—
Tapolcai izr. hitk.	5.—	Weisz Ábrahám	2.—
Vadas Ábrahám	4.—	Wilhelm N.	3.—
Vámos Ernő	10.—	Wolf József dr.	10.—
Váradi N.	3.—		

A növendékek segélyezése.

A Freund József és neje alapítványi házban lévő internátusunkban az 1938/39. isk. évben is 44 növendék kapott szállást, fűtést, világítást és takarítást és pedig 28 alsó és 16 felső tanfolyambeli. Az internátus nevelő tanára: Dr. Löwinger Sámuel volt.

Reggelen, ebéden, pénteki és ünnepesti vacsorán kívül más segélyben is részesítettük növendékeinket: a hallgatók egyetemi tandíjára segélyt adtunk, a legszegényebbeket tankönyvvel láttuk el; gyógykezelésükről gondoskodtunk, a kirándulások költségeit fedeztük és jutalomdíjakat adtunk és kisebb pénzsegélyeket is.

Az »Écz Chájim« kimutatásban szereplő adományokon kívül a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium az idén is 4000 P menza-segélyt adott; a Pesti Chevra Kadi-sától 2400 P-t, a Magyarországi Izraeliták Orsz. Irodájától 1800 P-t kaptunk. A Pesti izr. hitk. templomaiban felajánlott adományok fejében 290 P-t kaptunk. Természetben még a következők támogatták adományukkal a közös menzát: Albus szappangyár 10 kg. szappan, Deutsch-féle kőbányai malátagyár 20 kg. malátkávét, Franck Henrik Fiai r. t. 10 kg. malátakávét, 10 kg. pótkávét, Fiumei kávébehozatal r. t. 5 kg. kakaó, Götzl Lipót vegyészeti gyár 5 kg. Sidol, Komlós Zsigmond 1 zsák 5-ös liszt, Meinl Gyula r. t. 5 kg. kakaó, 1 kg. tea, Stühmer Frigyes r. t. 5 kg. kakaó, Pesti izr. hitközség 4 télikabát, 7 + 4 +, 1 pár cipő és Mérei Emilné egy öltönyt és könyveket.

A készpénzbevételek és kiadások a következők voltak:

Bevételek.

A Vallás- és Közoktatásügyi Min. menza-segélye	4.000.—	P.
A Pesti Chevra Kadisa segélye	— — — —	2.400.— „
A Magyarorsz. Izr. Orsz. Irodájának segélye	—	1.800.— „
A tanulók hozzájárulása a menza kiadásokhoz	1.303.15	„
Az Éc Chájim segélyegylettől	— — — —	4.405.51 „
	<u>Összesen:</u>	13.908.66 P

Kiadások.

Reggelire és husvéti ebédre	— — — — —	2.260.35 P.
Az ebédeltetés költségeire	— — — — —	7.803.84 „
Pálya- és jutalomdíjra, tandíjra és tankönyvekre		2.302.12 „
Rendkívüli-, lakbérsegély stb.	— — — —	1.542.35 „
	<u>Összesen:</u>	13.908.66 P

A Ferenc József Orsz. Rabbiképző Intézet hallgatóit segélyező Éc Chájim Egyesület 1937/38. évi zárszámadása.

Bevétel:

Maradvány az 1936—37. isk. évről	— — —	1885.35 P.
Kamatok és tagdíjak	— — — — —	460.90 „
A Budai Izr. Hitközség segélye	— — —	350.— „
A Pesti Izr. Hitk. templomaiban felaj. adomány		460.— „
A Goldschmied-alapítvány kamatai	— — —	197.— „
Templomi és egyéb adományok	— — — —	1606.69 „
	<u>Összesen:</u>	4959.94 P.

Kiadás:

Tandíjsegélyre (egyetemi)	— — — — —	1200.— P.
Tankönyvekre	— — — — —	317.74 „
Jutalom- és pályadíjakra	— — — — —	510.30 „
Gyógyszerekre és betegsegélyre	— — — —	456.03 „
Lakbér- és egyéb segélyekre	— — — —	452.37 „
Maradvány	— — — — —	2023.50 „
	<u>Összesen:</u>	4959.94 P.

Budapest, 1938. június 30.

Hausbrunner Vilmos s. k. pénztáros.

A zárszámadást átvizsgáltuk és rendben találtuk.

Budapest, 1938. október 25.

Dr. Benoschofszky Imre s. k. **Dr. Láczer Dénes** s. k.

Dr. Vidor Pál s. k.

TARTALOM.

	Oldal
Megemlékezés dr. Bacher Vilmosról	3
Bacher Vilmos elhunytának 25-ik évfordulójához	5
Iskolánk multja	15
Intézetünk az 1938—39. iskolaévben	17
A Ferenc József Orsz. Rabb képző Intézet Vezérlőbizottsága	22
A tanári testület működési köre... ..	23
A felső tanfolyam tanári karának tagjai	23
A gimnázium (alsó tanfolyam) tanári testülete	25
A tanárok társadalmi és irodalmi munkássága az 1938—39. évben	26
Tananyag	29
Ifjúsági egyesületek... ..	29
A Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet felső tan- folyamán 1938—39. tanévben tartott előadások... ..	32
Theológiai előadások az alsó tanfolyamban	34
Pályatételek	35
A felső tanfolyam hallgatói	35
Az alsó tanfolyam tanulói	36
Statisztika	38
Könyvtár	41
Az Éc Chájim segélyző egyesület	43